

6. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с. URL: <https://slovnnyk.me/dict/vts/шкода>.

7«Словник української мови». URL: <http://sum.in.ua/s/shkoda>.

8 Грін Олександр Олексійович Словник цивільного права. 2-е вид., перероб. і допов./ Ужгород: ПП Данило С.І., 2009. 436с.

9 Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

10 Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Верховного Суду України від 31.03.1995 № 4. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95/card2#Card>.

11 . Палюк В.П. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди : монографія. Вид. 2-е, випр.. та доп. Київ : Право, 2000. 272 с.

Тарнавський Роман Васильович,
судовий експерт сектору трасологічних
досліджень відділу криміналістичних видів
досліджень Тернопільського науково-
дослідного експертно-криміналістичного
центру МВС України

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Функціонування української мови і права в умовах воєнного стану є однією з важливих тем сьогодення, яка охарактеризовує статус державної мови і як правило закріплюється за мовою більшості населення та все ж таки в межах держави та професійної діяльності, володінням державної мови є обов'язкове для всього населення України. Українська мова, була визнана державною мовою України, що проголошено у статті 10 Конституції України: *«Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя та на всій території України»* [1].

Мета розгляду даної теми (за правознавчим спрямуванням), є вдосконалення вмінь та навичок стосовно мовних норм, їх різновиди та правильність застосування в професійній діяльності правника, зокрема офіційно-діловий, особливості усного та писемного мовлення, а також класифікацію документів та вимоги до їх складання, володіння писемним мовленням, закріпленню знань із мови, підвищенню загальної мовної культури, зокрема військовослужбовця та **тих, хто хоче поглибити знання з української мови.**

Отже, державна мова – це мова корінного населення, яка закріплена на законодавчому рівні [2] й уживання якої є обов'язковим в органах державного управління, громадських організаціях, на підприємствах, у державних установах, державних військових

формуваннях, закладах освіти, науки, культури, у сферах зв'язку та інформатики.

Поняття «державна мова» характеризують такі ознаки:

1) засіб спілкування, за допомогою якого відбувається словесний обмін інформацією, досвідом, уміннями, навичками та результатами діяльності;

2) закріпленість у законодавстві;

3) обов'язковість для публічної сфери, у використанні працівниками державних органів, державних органів військових формувань та органів місцевого самоврядування [3].

Хоча державна мова є обов'язковою для вживання у професійному мовленні працівників публічної сфери, однак наразі таке твердження є декларативним, адже:

по-перше, коло осіб, які повинні обов'язково володіти державною мовою, законодавством звужено Президент України (ст. 103 КУ), професійні судді (ст. 127 КУ), судді Конституційного Суду України (ст. 148 КУ) [1], члени Вищої ради юстиції (ст. 6 Закону України «Про Вищу раду юстиції») [4], Уповноважений Верховної Ради з прав людини (ст. 5 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини») [5];

по-друге, відсутній механізм перевірки володіння державною мовою;

по-третє, санкцій за недодержання державної мови під час виконання службових обов'язків в українському законодавстві не передбачено.

Як зазначено у ч. 2 ст. 10 КУ, держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

За Конституцією України, державна мова – це мова, за якою закріплено правовий статус обов'язкового засобу спілкування у публічних сферах суспільного життя, яка виконує функції не лише у внутрішній організації держави, а й у міжнародних відносинах. Іноді замість терміна державна мова вживають термін офіційна мова.

Вивчення теоретичних питань дає змогу вдосконалювати вміння та навичок стосовно: вироблення культури фахового мовлення; використання правил мовного етикету під час ділового спілкування; дотримання вимовних та акцентуаційних норм в усному мовленні; застосування орфографічних, пунктуаційних норм у писемному мовленні; свідомого використання фахової лексики в усному та писемному мовленні; розуміння сутності термінологічної лексики права; розрізнення паронімів, синонімів, омонімів; використання фразеологічних сполук у юридичних текстах; користування різними довідковими джерелами, словниками, зокрема юридичного спрямування; застосування словотвірних, морфологічних, синтаксичних норм як в усному, так і писемному професійному мовленні; складання окремих видів юридичних текстів, правильного їх оформлення; доцільного відбору й доречного

використання мовних засобів відповідно до поставленого завдання; здійснення контролю за власним мовленням.

Розуміння сутності термінологічної лексики становить комплекс норм сучасної української літературної мови – правил, своєрідних мовних законів, юридичної лексики, фахової термінології, опанування яких наближає мовця до володіння правильним усним, писемним мовленням та закріпленню вмінь грамотного складання ділових паперів і фахових документів з дотриманням усіх вимог які є важливими складниками професійної діяльності військовослужбовця.

Правильне володіння мовою, зокрема прийомами юридичної мови, невід’ємна складова фахової компетенції, гарантія успіху в професії, а також показник загальної культури особистості. Мова – головний інструмент, за допомогою якого здійснюється робота правника, причому всі її аспекти: законотворча, правозастосовна, правоохоронна тощо. Професійна діяльність військового взагалі неможлива без володіння законами мови й мовлення, адже йому доводиться виступати публічно (у ролі експерта, доповідача), укладати безліч документів, грамотно говорити, вести діалог, дискутувати, налагоджувати ділові стосунки [6].

Мова – це першоелемент права. За допомогою мови складаються правові норми, створюються закони. Мова військовослужбовця підпорядкована не тільки загальноприйнятим лексико-граматичним правилам, а й вимогам законодавчої техніки, потребам і специфіці юриспруденції та несення військової служби[7].

Від знання мови, багатства словникового запасу, рівня культури мовлення значною мірою залежить професійна майстерність мовця, визнання його як спеціаліста.

Список використаних джерел

1. «Конституція України».
2. Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».
3. Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».
4. Закону України «Про Вищу раду юстиції».
5. Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини».
6. Культура фахового мовлення: навч. посіб. / за ред. Н. Д. Бабич. – Чернівці: Книги-XXI, 2005. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич. Л.: Світ, 1990. 231 с.
7. Янковська Г. В. Українська мова для юристів: навч. посіб. / Г. В. Янковська. К.: КНТ, 2011. 392 с.